

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 2 lipca 2019 r.

Pozycja 141

POSTANOWIENIE z dnia 9 kwietnia 2019 r. Sygn. akt Ts 176/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Mariusz Muszyński,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej I.K. w sprawie zgodności:

- 1) art. 365 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) „rozumianego w ten sposób, że orzeczenie prawomocne wiąże inne sądy tylko odnośnie sentencji tego orzeczenia, a nie wiąże innych sądów w zakresie motywów zawartych w uzasadnieniu orzeczenia w tych granicach, jakie stanowią konieczne uzupełnienie rozstrzygnięcia” z art. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 190 ust. 2 pkt 3 w związku z art. 99 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, ze zm.) „w brzmieniu obowiązującym w dniu 10 czerwca 2014 r. (...) rozumian[ego] w ten sposób, że podstawą skreślenia studenta z listy studentów z powodu niewniesienia opłat związanych z odbywaniem studiów jest ich niewniesienie, w sytuacji gdy żądanie przez uczelnię uiszczenia tych opłat przez studenta jest oparte wyłącznie na uchwale senatu uczelni publicznej wydan[ej] na podstawie art. 99 ust. 3 tejże ustawy, której adresatem jest wyłącznie rektor uczelni publicznej” z art. 70 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 5 grudnia 2018 r. I.K. (dalej: skarżący), reprezentowany przez radcę prawnego, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

Wobec tego, że art. 190 ust. 2 pkt 3 w związku z art. 99 ust. 3 p.s.w. utraciły moc obowiązującą wskutek wejścia w życie art. 169 pkt 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669, ze zm.), skarżący podniósł, że wydanie orzeczenia w postępowaniu zainicjowanym skargą

konstytucyjną jest konieczne dla ochrony jego konstytucyjnych wolności i praw. W jego ocenie wyczerpuje to hipotezę art. 59 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.).

Skargę konstytucyjną wniesiono w związku z następującą sprawą.

Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu [...] – decyzją z 3 kwietnia 2014 r. (nr [...]; znak: [...]; dalej: decyzja Dziekana) – skreślił skarżącego z listy studentów V roku niestacjonarnych studiów na kierunku prawo z powodu niewwniesienia opłat związanych z odbywaniem studiów. Prorektor ds. dydaktyki – decyzją z 10 czerwca 2014 r. (nr [...]; dalej: decyzja Prorektora) – utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję Dziekana.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w K. – wyrokiem z 2 grudnia 2015 r. (sygn. akt [...]; dalej: wyrok WSA) – oddalił skargę na decyzję Prorektora.

Naczelny Sąd Administracyjny – wyrokiem z 7 marca 2018 r. (sygn. akt [...]; dalej: wyrok NSA), wskazanym w skardze konstytucyjnej jako orzeczenie ostateczne w sprawie objętej wniesioną skargą – oddalił skargę kasacyjną skarżącego i orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego. W ocenie NSA „źle postawione zarzuty skargi kasacyjnej uniemożliwi[ły] Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu, związanemu granicami skargi kasacyjnej, kontrol[ę] legalności zaskarżonego wyroku Sądu I instancji w odniesieniu do większości postawionych zarzutów. Mając powyższe na uwadze, Naczelny Sąd Administracyjny uznał skargę kasacyjną za niemającą usprawiedliwionych podstaw”. Ponadto, odnosząc się do – wydanego w ramach odrębnego postępowania – wyroku Sądu Okręgowego w K. Wydział II Cywilny Odwoławczy z 15 marca 2017 r. (sygn. [...]), oddalającego apelację skarżącego od wyroku Sądu Rejonowego w K. I Wydział Cywilny z 29 września 2016 r. (sygn. akt [...]) w sprawie z powództwa Uniwersytetu [...] przeciwko skarżącemu o zapłatę, Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że wyroki te nie wpływają na rozstrzygnięcie sprawy administracyjnej, gdyż: po pierwsze, dotyczą stosunku cywilnoprawnego pomiędzy skarżącym, a Uniwersytetem (a nie stosunku administracyjnoprawnego z zakresu władztwa zakładowego istniejącego pomiędzy studentem a uczelnią) i po drugie, powództwo Uniwersytetu o zapłatę zostało oddalone z powodu uwzględnienia zarzutu przedawnienia.

W ocenie skarżącego, art. 365 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) narusza zarówno konstytucyjny zakaz tworzenia przez ustawodawcę instytucji pozornych (wynikający z zasady demokratycznego państwa prawnego – art. 2 Konstytucji), jak i konstytucyjne prawo skarżącego do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Natomiast art. 190 ust. 2 pkt 3 w związku z art. 99 ust. 3 p.s.w. narusza – zdaniem skarżącego – jego konstytucyjne prawo do bezpłatnej nauki w szkole publicznej (art. 70 ust. 2 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Na etapie wstępnej kontroli Trybunał Konstytucyjny bada, czy skarga spełnia przesłanki, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w przepisach u.o.t.p. TK. Jednocześnie Trybunał przypomina, że składu rozpoznającego sprawę *in merito* nie wiąże stanowisko zajęte w postanowieniu o przekazaniu skargi konstytucyjnej do rozpoznania merytorycznego, bowiem na każdym etapie postępowania zainicjowanego wniesieniem skargi Trybunał bada, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek procesowych (zob. wyrok z 21 czerwca 2017 r., sygn. SK 35/15, OTK ZU A/2017, poz. 51).

2. W ocenie Trybunału, badana skarga konstytucyjna spełnia wymogi formalne wynikające z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz z przepisów u.o.t.p. TK.

Skargę konstytucyjną złożył w imieniu skarżącego radca prawny, który przedstawił stosowne pełnomocnictwo (art. 44 ust. 1 w związku z art. 53 ust. 2 pkt 3 u.o.t.p. TK).

Skarżący wyczerpał przysługującą mu drogę prawną, ponieważ wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7 marca 2018 r. (sygn. akt [...]; dalej: wyrok NSA) był ostatecznym orzeczeniem wydanym w sprawie objętej wniesioną skargą. Data doręczenia ostatecznego orzeczenia została udokumentowana (art. 53 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p. TK), a rozstrzygnięcia wydane na podstawie zaskarżonych przepisów zostały dołączone (art. 53 ust. 2 pkt 1-2 u.o.t.p. TK). W skardze konstytucyjnej przedstawiono stan faktyczny sprawy (art. 53 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p. TK).

Adekwatnie zarówno do treści orzeczenia wydanego w sprawie, jak i do zarzutów sformułowanych w skardze, określony został przedmiot zaskarżenia (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK). Skarżący przedstawił także argumenty uprawdopodobniające zarzut naruszenia – przez kwestionowane przepisy – przysługujących mu konstytucyjnych praw i wolności (art. 53 ust. 1 pkt 2-3 u.o.t.p. TK).

Uzasadnienie skargi jest poprawne formalnie, a przedstawiona argumentacja jest spójna. Skarga nie jest oczywiście bezzasadna (art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK).

3. Trybunał postanowił rozstrzygnąć na korzyść skarżącego wątpliwości co do wykładni art. 44 ust. 3 pkt 1 w związku z art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK w zakresie liczenia terminu wniesienia skargi konstytucyjnej przez pełnomocnika z urzędu na – mającej odpowiednie zastosowanie w postępowaniu przed Trybunałem (art. 36 u.o.t.p. TK) – zasadzie określonej w art. 114 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1025; dalej: k.c.) w związku z art. 165 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.).

3.1. Ustawowy termin wniesienia skargi wynosi 3 miesiące, licząc od dnia doręczenia skarżącemu ostatecznego orzeczenia (art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK). Z powodu braku odrębnej regulacji w u.o.t.p. TK, zgodnie z art. 36 u.o.t.p. TK, termin ten oblicza się zgodnie z przepisami k.p.c., a wobec odesłania wynikającego z art. 165 § 1 k.p.c. – według przepisów prawa cywilnego.

Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Trybunału (np. postanowienia z: 10 lipca 2007 r., sygn. Ts 269/06, OTK ZU nr 4/B/2007, poz. 174; 24 września 2013 r., sygn. Ts 137/13, OTK ZU nr 6/B/2013, poz. 614; 6 lipca 2016 r., sygn. Ts 102/16, OTK ZU B/2016, poz. 448), termin ten liczy się na zasadzie określonej w art. 112 k.c. („[T]ermin oznaczony w [...] miesiącach [...] kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca [...]"). Wyjątek od tej reguły stanowi sytuacja, w której skarżący, zamiast wnieść skargę za pośrednictwem pełnomocnika z wyboru, składa wniosek o ustanowienie i wyznaczenie pełnomocnika z urzędu (art. 44 ust. 2 u.o.t.p. TK). Wówczas termin wniesienia skargi liczy się zgodnie z art. 114 k.c. („[J]eżeli termin jest oznaczony w miesiącach [...], a ciągłość terminu nie jest wymagana, miesiąc liczy się za dni trzydzieści [...]"). Ten sposób obliczania terminów ma bowiem zastosowanie wówczas, gdy terminy oznaczone w miesiącach lub latach bieżą z przerwami (zob. A. Janiak, [w:] red. A. Kidyba, *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*, wyd. II, Warszawa 2012, Lex nr 587244923). Z tego też względu w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem skargi konstytucyjnej, art. 114 k.c. znajduje odpowiednie zastosowanie do zawieszonego (wstrzymanego) biegu terminu (art. 44 ust. 3 pkt 1 u.o.t.p. TK).

Reguły te stanowią utrwaloną praktykę orzecniczą (np. postanowienie z 21 marca 2013 r., sygn. SK 32/12, OTK ZU nr 3/A/2013, poz. 37, a także postanowienia z: 4 października 2013 r., sygn. Ts 239/12, OTK ZU nr 5/B/2013, poz. 511; 12 października 2017 r., sygn. Ts 255/16, OTK ZU B/2017, poz. 232; 28 czerwca 2018 r., sygn. Ts 107/17, OTK ZU B/2018, poz. 128; 5 grudnia 2018 r., sygn. Ts 66/18, OTK ZU B/2019, poz. 38 oraz przywołane w nich orzecznictwo).

3.2. Termin wniesienia badanej skargi rozpoczął bieg 16 maja 2018 r. (data doręczenia ostatecznego orzeczenia), a więc zgodnie z art. 112 k.c., upłynąłby on 16 sierpnia 2018 r. Jednak tego dnia, skarżący zamiast skargi konstytucyjnej wniesionej za pośrednictwem pełnomocnika z wyboru, złożył wniosek o ustanowienie i wyznaczenie pełnomocnika z urzędu, co spowodowało wstrzymanie biegu terminu (art. 44 ust. 3 zdanie pierwsze u.o.t.p. TK). Następnie, 5 grudnia 2018 r. doręczono radcy prawnemu pismo ustanawiające go pełnomocnikiem z urzędu i tego samego dnia wniósł on skargę konstytucyjną.

Licząc termin w sposób określony w art. 114 k.c., należałoby uznać, że już w dniu składania wniosku o ustanowienie i wyznaczenie pełnomocnika z urzędu – wskutek zmiany sposobu liczenia terminu – nie został on dochowany, gdyż od dnia rozpoczęcia jego biegu do dnia złożenia wniosku upłynęło 91 dni (15 dni w maju, 30 w czerwcu, 31 w lipcu i 15 w sierpniu).

Innymi słowy, stosując wprost zasadę określoną w art. 114 k.c. należałoby stwierdzić, że wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu złożono po upływie terminu wniesienia skargi, podczas gdy składając tego samego dnia skargę za pośrednictwem pełnomocnika z wyboru, termin zostałby dochowany.

3.3. Należy więc podkreślić, że norma art. 165 § 1 k.p.c. *a fortiori* w związku z art. 114 k.c. znajduje w postępowaniu przed Trybunałem jedynie odpowiednie zastosowanie na zasadzie określonej w art. 36 u.o.t.p. TK.

Zgodnie z zasadami wykładni prawa, odpowiednie zastosowanie przepisu może polegać na jego zastosowaniu wprost, zastosowaniu z odpowiednimi modyfikacjami lub na odmowie jego zastosowania ze względu na określone różnice (zob. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010, s. 244).

Skoro przepisy te znajdują w postępowaniu przed Trybunałem zastosowanie jedynie odpowiednie, które w danej sprawie stałoby w sprzeczności z art. 44 ust. 3 pkt 1 w związku z art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK (stosowanymi wprost i interpretowanymi co do zasady zgodnie z art. 112 k.c.), to zasadne jest zastosowanie art. 114 k.c. w związku z art. 165 § 1 k.p.c. z takimi modyfikacjami, które ów sprzeczność wyeliminują. W tym stanie rzeczy Trybunał uznał, że skoro 16 sierpnia 2018 r. był ostatnim dniem upływu terminu wniesienia skargi za pośrednictwem pełnomocnika z wyboru, to tym samym był to również ostatni dzień terminu złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Tego dnia doszło więc do zawieszenia biegu terminu, który mógł zostać podjęty albo pierwszego dnia po dniu doręczenia pełnomocnikowi rozstrzygnięcia o jego wyznaczeniu (art. 44 ust. 3 pkt 1 u.o.t.p. TK), albo – co miało miejsce w tej sprawie – już w dniu tego doręczenia, a więc przed upływem terminu.

Odmienne interpretacja prowadziłaby do wniosku, że wniesienie skargi przed podjęciem terminu jest niedopuszczalne albo też, że złożenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w ostatnim dniu terminu, oznacza jego przekroczenie. Wykładnia taka prowadziłaby do absurdu i niekorzystnych dla skarżącego konsekwencji proceduralnych. Zasadą jest bowiem, że interpretując daną normę prawną należy brać pod uwagę konsekwencje, do jakich prowadzić będzie określona wykładnia i wybrać taką interpretację, która

proceeds to the consequence of the most favorable (i.e. argument pragmatic; see L. Morawski, *Zasady wykładni...*, s. 169).

4. The Constitutional Tribunal stated that the examined complaint meets the requirements provided in the law, as it does not exist circumstances, of which the matter in art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK, and thus it was reasonable to grant it further progress (art. 61 ust. 2 u.o.t.p. TK).

In this state of affairs the Constitutional Tribunal decided as in the sentence.